

לקו"ש חלק י"ז חג הפסח שיחה א

פיענוח מראי מקומות

פ' משפטים כג, טו: את-חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך למועד חדש האביב כי-בו יצאת ממצרים ולא-יראו פני ריקם.

מס' סוטה מז, א: תנו רבנן לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת לא כאלישע שדחפו לגחזי בשתי ידיו ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו לאחד מתלמידיו בשתי ידיו.

מן הכלל הוזכר פסח במקום אחד במובן ארבעה עשר בניסן . במקומות מספר מצינו במשנה פסח לא על כל שבעת ימי החג, אלא על ליל ראשון של פסח בלבד. "ואלו דברים שאדם יוצא בהם ידי חובתו בפסח בחטים בשעורים", וברש"י: "ידי חובתו. משום חובת מצה בלילה ראשונה שהוא מחויב לאכול מצה כדכתיב בערב תאכלו מצות" . אף כאן הכוונה על לילה הראשון שבו חייבים באכילת מרור. אין זו סתירה לקביעת שם פסח על כל החג, שכן אף לילה הראשון מכלל החג ואף הוא בשם פסח יקרא" עיי"ש בארוכה.

וראה הערה במכתב כללי לחגה"פ תשל"ו בתחילתו (נדפס - בהגש"פ (קה"ת, תשמ"ד) ע' תרסח)) "חג המצות: כן נקרא בכל התורה, ואנו קורין אותו פסח - כי השי"ת מספר שבחן של ישראל שלא התמהמהו ולא אמרו היאך נצא למדבר ואנו מספרים שבחו של השי"ת אשר פסח גוי (קדושת לוי, פ' בא). וי"א שהנהיגו השם חה"פ - זכר למקדש (עטרת זקנים), אבל ראה שמות (לד, כה): זבח חג הפסח - ובת"א שם (אלא שבתבי"ע (ולא משמע כן דעת רש"י כיון שלא פירש כלום) שם: תרבי נכסת פיסחא*) ובת"י שם: יו"ט קדמיא דפסחא. ולהעיר דברמב"ם וכו' השם הוא

1) משפטים כג, טו "את-חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך למועד חדש האביב כי-בו יצאת ממצרים ולא-יראו פני ריקם".

תשא לד, יח "את-חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתך למועד חדש האביב כי בחדש האביב יצאת ממצרים".

אמור כג, ו "ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג המצות לה' שבעת ימים מצות תאכלו".

ראה טז, טז "שלוש פעמים בשנה יראה כל-זכורך את-פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר בחג המצות ובחג השבעות ובחג הסוכות ולא יראה את-פני ה' ריקם".

2) ולא רק יום י"ד וט"ו ניסן שנק' "פסח" גם בתושב"כ (ראה השקו"ט כו' - בס' המועדים בהלכה (לרש"י זיון) ע' רטו ואילך "נמצינו למדים שבתורה ובנביאים "פסח" בתורת זמן מובנו או י"ד בניסן או ט"ו בו ולא כן הוא בלשון חכמים, בשם פסח נקראים שבעת ימי החג אותם הימים שבתורה הם נקראים בשם "חג המצות" אין ספור למקומות שפסח הוזכר בתנאים ואמוראים בתורת חג המצות. ויש גם ערב פסח (או: "ערבי פסחים"), יום טוב ראשון של פסח שביעי של פסח ואחר הפסח. כיוצא

"הלכות חמץ ומצה", אבל בטושו"ע וכו' -
"הלכות פסח".

3) דתורה מלשון הוראה (זח"ג נג, ב
"ואמר, עץ חיים היא למחזיקים בה
ותומכיה מאושר. עץ חיים, דא אורייתא,
דאיהי אילנא עלאה רבא ותקיף. תורה,
אמאי אקרי תורה. בגין דאורי וגלי במה
דהוה סתים דלא אתידע". (ועוד).

3*) ברכות לג, א "אמר ליה רב שמן בר אבא
לרבי יוחנן: מכדי אנשי כנסת הגדולה תקנו
להם לישראל ברכות ותפלות, קדושות
והבדלות. נחזי היכן תקון" עיי"ש.

4) ראה קדושת לוי פ' בא בנוגע להשמות
ההמ"צ וחה"פ "ואמרתם זבח פסח הוא
לה' וגוי' (יב, כז). והנה יש להבין שאנו קורין
את יום טוב המכונה בתורה בשם 'חג
המצות' (להלן כג, טו) אנו קורין אותו פסח,
והיכן רמז זה בתורה לקרוא יום טוב זה
בשם פסח, והלא בכל התורה נקרא יום טוב
זה בשם חג המצות. והנה כתיב (שיר
השירים ו, ג) 'אני לדודי ודודי לי', היינו
שאנו מספרים שבחו של הקדוש ברוך הוא,
והקב"ה מספר שבח של ישראל. וכן הוא
שאנו מניחין תפילין וכתוב בהן שבח של
הקדוש ברוך הוא, והקב"ה מניח תפילין
שכתוב בהן שבח ישראל (ברכות ו, א).

ובזה יובן מה שכתוב בתנא דבי אליהו
דמצוה לספר שבחן של ישראל ויש להשם
יתברך נחת רוח מזה שמספר בשבחן של
ישראל. ונראה הטעם, משום דאסור להסיח
דעת מתפילין (מנחות לו, ב), ומצוה על כל
אדם לעסוק תמיד בתפילין, דהיינו או
לספר השבח של ישראל, דהיינו תפילין
דמארי עלמא שכתוב בהן שבח של ישראל,
כדאמרינן בגמרא (ברכות ו, א) תפילין
דמארי עלמא מה כתיב בהו מי כעמד
ישראל כו'. או לספר בשבח של הקדוש ברוך
הוא, דהוא תפילין של ישראל שכתוב בהם
שבח השם יתברך, דהיינו שמע, קדש, והיה
כי יביאך (מנחות לד, ב). ונמצא תמיד אנו
מספרים שבח השם יתברך והשם יתברך
מספר שבח ישראל.

והנה 'חג המצות' נקרא על שבח ישראל.
ועיין ברש"י על פסוק (להלן פסוק לט) ויאפו
את הבצק עוגות מצות גוי' וגם צדה גוי', ועיין
ברש"י מגיד שבחן של ישראל כו', שמפורש
בקבלה זכרתי לך כו', עיין שם. ונמצא
נקרא 'חג המצות' על שם שבח ישראל שאפו
את הבצק עוגות מצות. ולזה בתורה נקרא
יום טוב זה בשם 'חג המצות', כביכול השם
יתברך מספר שבח של ישראל. ואנו קורין
היום טוב בשם פסח, על שם שבח השם
יתברך, ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר
פסח כו', שהוא שבח השם יתברך, על דרך
הפסוק 'אני לדודי ודודי לי':

או יבואר, ואמרתם זבח פסח הוא לה'.
היינו כשתדברו בתורה ובתפלה, וזהו 'פסח'
פ"ה ס"ח (פרי עץ חיים שער חג המצות
פ"א; שער הכוונות דרושי פסח פ"ג), תראו
שיהיה בחינת 'הוא' היינו נסתר, יהיה לה',
בחינות התגלות. ודו"ק".

5) קאפיטל טז ובמפרשים שם [אינו נעתק
מפני האריכות].

5*) שהיו כבר במציאות של "גוי גדול עצום
ורב" (תבוא כו, ה "וענית ואמרת לפני ה'
אלקיך ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר
שם במתי מעט ויהי'שם לגוי גדול עצום
(ורב").

6) וכן - ביצי"מ היתה התחלת הגירות
דבנ"י ובמ"ת גמר הגירות (יבמות מו, א
ואילך "ת"ר גר שמל ולא טבל ר"א אומר
הרי זה גר שכן מצינו באבותינו שמלו ולא
טבלו טבל ולא מל ר' יהושע אומר הרי זה
גר שכן מצינו באמהות שטבלו ולא מלו
וחכמים אומרים טבל ולא מל ולא טבל
אין גר עד שימול ויטבול. . בטבל ולא מל
כולי עלמא לא פליגי דמהני כי פליגי במל
ולא טבל רבי אליעזר יליף מאבות ורבי
יהושע באבות נמי טבילה הוה, מנא ליה
אילימא מדכתיב (שמות יט, י) לך אל העם
וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם ומה
במקום שאין טעון כבוס טעון טבילה מקום
שטעון כבוס אינו דין שטעון טבילה"
עיי"ש.

שנאמר (שמות יט, כ): וירד ה' על הר סיני, וכתוב (שמות כד, ט): ואל משה אמר עלה אל ה', הרי כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ וגו'".

8 שמות ג, יב "ויאמר כיאהיה עמך וזהלך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך אתהעם ממצרים תעבדון אתהאלקים על ההר הזה".

9 שזהו תוכן העיקרי דחגה"ש - ראה לקו"ש ח"ח ע' 21 "דער ענין ותוכן עיקרי פון שבועות איז - דאס וואס ער איז (ווי מען זאגט אין נוסח התפלה והקידוש) "זמן מתן תורתנו" [און אע"פ אז אינעם פסוק וואס רעדט וועגן דעם יו"ט שבועות ווערט אינגאנצן ניט דערמאנט דער ענין פון מתן תורה, עס שטייט בלויז "תספרו חמישים יום וגו' וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש וגו'";

נאך מער: אין דער צייט ווען מ'האט קובע געווען די חדשים על פי הראי, האט דער יום החמישים לעומר (וואס אין דעם טאג איז חג השבועות) געקענט אויספאלן ניט אין דעם טאג פון מתן תורה, ווי די גמרא זאגט "פעמים חמשה פעמים ששה פעמים שבעה" (און דאס וואס מיר זאגן אין שבועות "זמן מתן תורתנו" איז עס דערפאר וואס איצט איז די קביעות פון שבועות אלע מאל "בששה בסיון", אין טאג פון מתן תורה); פונדעסטוועגן, שטייט דאך אין ירושלמי אז דער טעם וואס ביי די קרבנות פון עצרת שטייט ניט אין פסוק דער לשון "חטא" (אזוי ווי ביי קרבנות פון די אנדערע יו"ט) איז עס ווייל "מכיוון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיתם". איז דאך דערפון געדרונגען, אז עצרת (אין וואס פאר א קביעות ס'זאל נאר זיין) איז פארבונדן מיט קבלת התורה", עיי"ש.

10 להעיר משהש"ר (פ"ז, ב, ב) "אמר רבי יהושע בן לוי ראוייה היתה העצרת של חג שתהא רחוקה חמשים יום כנגד העצרת של פסח, אלא עצרת של חג על ידי שהן יוצאים מן הקיץ לחרף לית ביומיהו דייזלון וייתון,

כריתות ט, א "אי מה אתם עולה ושלמים אף הם עולה ושלמים ת"ל (במדבר טו, טו) ככם כגר יהיה לכם הקשתיו ולא (לדבר אחר) לקרבנותיכם, רבי אומר ככם כאבותיכם מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דם אף הם לא יכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים" עיי"ש),

אשר "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי" (יבמות כב, א "ומ"ש מעריות ערוה לכל מסורה עדות לבית דין מסורה גר שנתגייר כקטן שנולד דמי". וש"נ).

7 שאז בטל המיצר (ההגבלה) שתחתונים לא יעלו למעלה (תנחומא וארא טו "ויאמר ה' אל משה נטה את ירך על השמים ויהי ברד (שמות ט, כב). זה שאמר הכתוב: כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ (תהלים קלה, ו). השמים, אמר הקדוש ברוך הוא, השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם (תהלים קטו, טז). משל למה הדבר דומה? למלך שגזר ואמר: בני רומי לא ירדו לסוריא, ובני סוריא לא יעלו לרומי. כך כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, גזר ואמר: השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. כשבקש לתן את התורה, בטל את הגזרה הראשונה ואמר: התחתונים יעלו לעליונים, והעליונים ירדו לתחתונים, ואני המתחיל, שנאמר: וירד ה' על הר סיני וגו' (שמות יט, כ). וכתוב: ואל משה אמר עלה אל ה' (שמות כד, א). הוי, כל אשר חפץ וגו'".

שמו"ר פי"ב, ג "ויאמר ה' אל משה נטה ירך על השמים, הדא הוא דכתיב (תהלים קלה, ו): כל אשר חפץ ה' עשה וגו', אמר דוד אף על פי שגזר הקדוש ברוך הוא (תהלים קטו, טז): השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, משל למה הדבר דומה, למלך שגזר ואמר בני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי, כך כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם גזר ואמר: השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, כשבקש לתן התורה בטל גזרה ראשונה ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים, ואני המתחיל,

ילדו שנאמר ואלה תולדות אהרן ומשה וכתוב ואלה שמות בני אהרן לך אהרן ילד ומשה לימד לפיכך נקראו על שמו".

פרש"י במדבר ג, א "ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' את-משה בהר סיני" ד"ה ואלה תולדות אהרן ומשה: ואינו מזכיר אלא בני אהרן ונקראו תולדות משה, לפי שלמדן תורה, מלמד שכל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו) **דכל המלמד (את) בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו.**

וראה לקו"ש חט"ו ע' 180 "וועט מען דאס פארשטיין בהקדים דאס וואס חז"ל זאגן "כל המלמד (את) בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו" - ווייל דורך לערנען תורה ווערט מען א "מציאות חדשה" און דעריבער איז עס "כאילו ילדו". הגם אז פשטות הלשון "כל המלמד את בן חברו כו" - איז משמע אפילו אויב דער "בן חברו" האט שוין א ידיעה אין תורה - איז עס אבער כמובן בעיקר ביי אזא וואס איז ביז איצט ניט געווען שייך צו לימוד התורה, וואס דעמאלט טוט אויף דער "מלמד" א התחדשות אין דעם "בן חברו" (משא"כ אויב ער האט שוין פריער געלערנט תורה, איז דאך דער "מלמד" נאר מוסיף אויף זיין פריערדיקער ידיעה ומציאות).

דערמיט איז פארשטאנדיק דער שינוי הלשון אין פרש"י אויף "ואלה תולדות כו" אהרן ומשה" - ". . . ונקראו תולדות משה לפי שלמדן תורה מלמד שכל המלמד כו" מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו", ביום דבר ה' את משה, נעשו אלו התולדות שלו כו": ביי "בני אהרן" זאגט ער דעם לשון "נעשו אלו התולדות שלו" (ניט נאר "כאילו"); משא"כ "כל המלמד כו" איז מערניט וואס "מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו".

איז דער טעם בזה: וויבאלד אז "בני אהרן" איז "ביום דבר גו" האבן זיי אנגעהויבן זייער לימוד התורה (- "מה שלמד מפי הגבורה") פון משה אין אן אופן פון התחדשות, זיינען זיי דעמאלט געווארן "תולדות" משה (אן א "כאילו"); משא"כ

משל למה הדבר דומה למלך שהיו לו בנות הרבה, מהן נשואות במקום קרוב, ומהן נשואות למקום רחוק, יום אחד באו כלם לשאל שלום המלך אביהם, אמר המלך אלו שנשואות במקום קרוב אית בעונתה למיזל ולמיתתי, ואלין שנשואות במקום רחוק לית בעונתה ליזיל ולמיתתי, אלא עד דאינון כלהון אצלי הכא נעבד כלן חד יום טב ונחדי עמן. כך עצרת של פסח עד דאינון נפקין מהחרף לקיץ אמר הקדוש ברוך הוא אית ביומא למיזל ולמיתתי, אבל עצרת של חג על ידי שהן יוצאין מהקיץ לחרף, ואבק דרכים קשה, וידות דרכים קשות, לפיכך אינה רחוקה חמשים יום, אמר הקדוש ברוך הוא לית ביומא למיזל ולמיתתי, אלא עד דאינון הכא נעבד כלן חד יום טב ונחדי, לכך משה מזהיר לישראל ואומר להם (במדבר כט, לה): ביום השמיני עצרת תהיה לכם, הוי אומר: מה יפו פעמיק בנעלים"), **דשבועות נק' עצרת של פסח.**

11) כמאמר הרס"ג: אומתנו איננה אומה כי אם בתורותי (ס' האמונות והדעות מ"ג פ"ז "וכיון שהקדמתי אלה הדברים, אני רואה לסמוך לדברים האלה הדבור בבטול התורות, כי זה מקומו. ואומר: כבר קבלו בני ישראל קבלה גמורה, שמצות התורה אמרו להם הנביאים עליהם שלא יבוטלו, ואמרו ששמעו זה במאמר מפורש, יסתלק ממנו כל מחשב וכל סברא. ואחר כן התבוננתי בספרים, ומצאתי מה שיש בהם מורה על זה, תחלה שרוב המצות כתוב בהן לדורותיכם. ועוד מה שאמרה (דבר' ל"ג ד') תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב.

ועוד כי אומתנו איננה אומה כי אם בתורותיה, וכיון שאמר הבורא שהאומה תעמוד כל עמידת השמים והארץ, מן ההכרח שתעמד תורותיה כל ימי השמים והארץ, והוא אמרו (ירמיה ל"א ל"ה) כה אמר יי' נותן שמש לאור יומם חקות ירח וככבים וגומר אם ימושו החקים האלה מלפני נאם יי' גם זרע ישראל וגו'").

12) להעיר ממרז"ל (סנהדרין יט, ב "אמר רבי שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל המלמד בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו

"כל המלמד כו", וואס איז כולל אלע אופנים, איז השווה בכולם ניט מער ווי "כאילו ילדו". **ובארוכה - לקו"ש חכ"ג ע' 11 ואילך.**

13) ז"ח ר"פ יתרו "אמר ליה תא חזי ברי, קודשא בריך הוא לא אתני עם אברהם, אלא דיפיק ית ישראל מן גלותא דמצרים, ולא מתחות שעבודא דדחלא אחרא. דודאי ישראל כד הוו במצרים, אסתאבו ואתטנפו גרמיהון בכל זיני מסאבו, עד דהוו שראן תחות ארבעים ותשע חילי דמסאבותא. וקודשא בריך הוא אפיק יתהון מתחות פולחן כל שאר חילין".

14) משלי ח, ל "ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשעים יום יום משחקת לפניו בכלעת".

וראה אגה"ק ד"ה דוד זמירות "וזש"ה ואהי אצלו שעשועים אצלו דוקא. משחקת לפניו לפניו דוקא דהיינו בבחי פנימיותה ועי"ז אמר ואהיה אצלו אמון אל תקרי אמון אלא אומן כו' ועל בחי אחוריים אמר משחקת בתבל ארצו ושעשועי את בני אדם כי התורה ניתנה בבחי פנים ואחור כדכתיב במגילה עפה דזכריי והיא כתובה פנים ואחור ולפי שתפס דוד בבחי אחוריים לכך נענש בשכחה הבאה מן בחי אחוריים ונעלם ממנו לפי שעה" עיי"ש בארוכה.

לקו"ת במדבר ד"ה ואהי אצלו אמון [יז, ד ואילך] "אח"כ ואהיה שעשועים שעיי בחי אמון הוא המשכת בחי לחם ומזון להיות הדעת וההשגה עיי"ז אח"כ נמשך גילוי בחי השמחה והשעשועים. והנה ביאור ענין השמחה והשעשועים המתגלים עיי הדעת וההשגה . . ובזה יובן מ"ש ואהיה שעשועים כי בחי שעשועים הן הן בחי גילוי בחי פנימי דהיינו בחי עונג העליון המלושב במצות שהיא פנימית הרצון משא"כ בחי זמירות הן בחי אחוריים שהוא הרצון כנ"ל [ועמ"ש עוד מענין זה עיי"פ ויהי מקץ שנתים ימים ובאגה"ק קרוב לסופו ד"ה דוד זמירות קרית להו]. אך הנה ואהיה כתיב לשון הוה והיינו שצריך להמשיך גילוי והתהוות בחי השעשועים. דבאתאדל"ת תליא מילתא. וזהו יום יום דהיינו בחי

ק"ש שאומרים דבר יום ביומו כי בכל יום נעשה בריה חדשה. ועי"כ בכל יום צריך לקרות ק"ש ולמסור נפשו באחד בכל יום ואהבת בחי תענוג כו' ועי"ז גורם ירידת התענוג עליון שעשוע שבעצמותו שיתלבש בתורה וזהו אני תורתך שעשעתי. שעשעתי הוא פועל יוצא שממשיך השעשועים בהתורה והיינו עיי"ז אני אותיות אין פי בחינת ביטול היש שעושה מאני אין והיינו שגם בלימוד התורה לא יהי בבחי יש אלא בביטול היש כמ"ש בכל נפשך סמוך לודברת בם כו' ועי"ז גורם למעלה להמשיך מהיש לאין דהיינו מיש האמיתי שעשועים העצמיים יומשך הארה בחכמה שהיא בחי אין ממש" עיי"ש בארוכה.

סהמ"צ להצ"צ מצות משא הארון בכתף "ולהבין ענינם, הוא בהקדים מארז"ל נובלות חכמה שלמעלה תורה (ב"ר פי"ז) שלכאורה אינו מובן אמרם ז"ל שהתורה היא בחי נובלות בלבד דהא כתיב ואהי אצלו כו' שעשועים כו' (משלי ח' ל') אצלו דייקא משחקת לפניו לפניו דייקא הרי שהיא אמיתית שעשועים של הקב"ה בכבודו ובעצמו ולא נובלות לבד שהנובלות הוא בחי אחוריים וחיצוניי לבד, אך הענין דשניהם אמת דמ"ש נובלות חכמה שלמעלה תורה קאי על התורה שניתנה לנו שגם בחי חכמת האלקות ב"ה המלובשת בה וכפי מה שהשיג מרע"ה נקי בחי אחוריים דחכמה וכמ"ש במשה וראית את אחורי (שמות ל"ג כ"ג) שהוא בחי אחוריים דאבא ופני לא יראו שהוא בחי פנימי אבא ששם לא היי למשה שום השגה והי"ז למעלה מחכי אלקות שנתגלה למשה שז"ס התורה שלפנינו ומ"מ הרי שם דוקא בפנימית אבא שרש התורה ותכליתה ועיקרה ועי"ז נאמר ואהי אצלו כו' שעשועים כו' . . וזש"ה ואהי אצלו כו' שעשועים אצלו דוקא משחקת לפניו לפניו דוקא דהיינו בבחי פנימיותה ועי"ז נאמר ואהי אצלו אמון א"ת אמון אלא אומן כו' (זהר ח"ב קס"א א') ועל בחי אחוריים אמר משחקת בתבל ארצו ושעשועי את בני אדם כי התורה ניתנה פנים ואחור כדכתיב במגילה עפה דזכריי והיא כתובה פנים ואחור (עי' עירובין כ' ב') ולפי שתפס דוד בבחי

אחוריים לכך נענש בשכחה הבאה מבחי אחוריים ונעלם ממנו לפי שעה מ"ש עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו (במדבר ז' ט') לחבר ולייחד את הכתפים כו' עכ"ל וכמש"ל ספ"א עיי"ש בארוכה.

המשך תערי"ב פ' קפג "והענין הוא, דהנה כתי' ואהי' אצלו אמון כו', וחשיב בפסוק זה ה' ענינים בתורה, א' ואהי' אצלו אמון, ב' ואהי' שעשועים יום יום, ג' משחקת לפניו בכל עת, ד' משחקת בתבל ארצו, ה' ושעשועי את בני"א. וכל הה' מדרי', הכל הוא בבחי' העונג כו', ומדבר בה' מדרי' שהתורה ירדה ונמשכה כו'. . והנה על המדרי' א' אומר ואהי' אצלו אמון, ואי בת"ז תי' מ"ב, אמון מופלא ומכוסה דאיהו אין כו', והיינו דמופלא ומכוסה שניהם בכתר, רק דמופלא הוא פנימי הכתר, ומכוסה הוא חיצוני הכתר כו'. . וכמ"ש במ"א הוא בחי' מו"ס, שהוא בחי' העלם של הגילוי, וה"ז בבחי' שייכות לחכי דאצי כו', ושכל מופלא הוא שמופלא ומובדל בערך, שזהו בחי' חכי דא"ק כו'.

ובמא"א אות א' סצ"ה איי אמון מופלא נק' מו"ס כו'. וי"ל, דכל בחי' חכי, בבחי' הפנימי שבה נק' מופלא, וע"כ נק' חכי דעתיק בשם מופלא, דבעתיק הכל בבחי' פנימי כו', וכן חכי שבכתר וגם חכי דאצי, בחי' הפנימי הוא בחי' מופלא כו', ומכ"ש דחכי דא"ק הוא בבחי' מופלא כו'. ואפשר י"ל, דחכי דא"ק הוא בבחי' אמון סתם שלמע' גם מבחי' מופלא כו', וזהו מ"ש בפסוק סתם ואהי' אצלו אמון כו"י עיי"ש בארוכה. ובכ"מ.

(15) שבת פח, ב "אמר רבי יהושע בן לוי, בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו, אמר להן, לקבל תורה בא. אמרו לפניו, חמדה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו, ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים".

(16) ראה סה"מ עת"ר ע' ג' "והענין הוא, עד"מ ברב המלמד לתלמידו, הוא שמגלה לו שכל עמוק שלא הי' ביכולתו לבוא ע"ז בעצמו, והיינו מה שנותן לו התחדשות דבר כו'. גם ענין הלימוד הוא שמעמידו על דרך האמת שלא יפול בטעות ושקר, הן בהענין שלומד עמו, שידע את הסברה לאמיתתה ולא יטעה בה, ובד"כ מלמדו ליקח כל ענין לפי האמיתית שלו (נעמען א ענין גלייך און אמת), שזהו מעיקרי תנאי הלימוד, דהרי כשנופל בטעותים אין זה לימוד כלל, כ"א צ"ל הכל כפי האמת כו'. . והדוגמא מכ"ז יובן בבחי' האולפנא שהחכי מלמדת את הבינה, הא', להעמיד ע"ד האמת, הו"ע דבחב' אתברירו, דכח הבירור הוא בבחי' נקודת החכי דוקא, דהרי מקום הבירור הוא בבינה, וכידוע דעיון הוא מקום הבירור, דענין העיון הוא לברר כל דבר איך ומה הוא באופן כך וכך, וללבנו מכל סיג ופסולת כו', אמנם עיקר הבירור הוא בכח נקודת ההשכלה, שצריכים בכל עת לעיין בנקודת ההשכלה (צוא טראגין זעך צוא דעם נקודת השכל), שעיי"ז דוקא הוא בא על אמיתית הענין עיי"ש בארוכה.

המשך תערי"ב פרק קפח "והענין הוא, עד"מ הרב המלמד את תלמידו, הרי מגלה לו שכל וסברא עמוקה וחדשה שלא הי' ביכולתו להשיגה, הרי שהרב מגלה לו התחדשו' ממש כו', דזהו עיקר ענין ההשפעה, מה שהרב מגלה לו ענינים חדשים שמעצמו לא הי' בא עליהם כלל כו', וגם מעמידו על בור"י, שלא יכשל בה בטעות לעולם כו'. וכך בחי' החכי מלמדת את הבינה, שהרי כל השגה דבינה הוא מנקודת החכי, הרי הבינה מקבלת מאור החכי כו' (ועמ"ש מזה בד"ה תקעו עת"ר"י). ועוד.

(17) שבת ל, ב "והאמר רב גידל אמר רב, כל תלמיד חכם שיושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר, תכוונה, שנאמר שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר, אל תקרי מור עובר, אלא מר עובר, אל תקרי שושנים, אלא ששונים, לא קשיא, הא ברבה והא בתלמידא. ואיבעית אימא הא והא ברבה, ולא קשיא, הא מקמי דלפתח, הא לבתר דפתח. כי הא דרבה מקמי דפתח להו לרבנן

אמר מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן, לסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא".

פסחים קיז, א "והאמר רב גידל אמר רב כל תלמיד חכם היושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר תכוונה, שנאמר שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר. אל תקרי שושנים, אלא ששוניים. אל תקרי מור עובר, אלא מר עובר. לא קשיא הא ברבה, הא בתלמידא, ואי בעית אימא הא והא ברבה, ולא קשיא הא מקמי דפתח, והא לבתר דפתח, כי הא דרבה, מקמי דפתח להו לרבנן, אמר מילתא דבדיחותא ובדחו רבנן, ולבסוף יתיב באימתא, ופתח בשמעתא".

וראה אוה"ת מסעי ע' א'תב "ועמ"ש מזה בבה"ז פ' וירא עפ"י המאמר שם דקיי"ב ע"פ אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי ואזי דוקא ותהי לי לאשה להיות בחי מקבל שכח היסוד בנוק' נמשך ג"כ מבחי חכ' דוקא ולא מבחי בינה כי בינה נק' יש להנחיל אוהבי יש וחכ' היא אין וביטול ולכן מהביטול נמשך בחי יסוד דנוק' שהוא הביטול שיהי בחי כלי ריקן להפשיט א"ע מכל מחשבותיו כדי שלא יבלבלו מחשבותיו והשגתו את שפע ההשכלה הנשפע מאת הרב, וכל מה שיניח ויבטל א"ע ביותר ויהי בחי חותם שוקע ביותר אזי יותר יהי ביכולתו לקבל ולקלוט בעומק את השפע כו' ולא יהי בבחי פולטת וכידוע ענין הקליטה בשמע"צ, וזהו שארז"ל פ"ב דשבת ד"ל ע"ב כל ת"ח שיושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מור תכוונה ופירש"י מרירות מחמת אימה, שנא' שפתותיו שושני נוטפות מור עובר א"ת מור עובר אלא מר עובר א"ת שושנים אלא ששוני, שהענין הוא כדי שיהי נעשה בחי כלי ריקן הנק' חותם שוקע ובחי חלל, שזהו נעשה ע"י היראה והביטול הנמשך מבחי חכ"י עיי"ש. ועוד.

18) פרש"י שבת שם ד"ה נוטפות "מרירות מחמת אימה".

19) ראה המשך תער"ב פקל"ט "אמנם יחוד פנימי הוא, שהמקבל כאשר שומע דבר מרבו, ענינו הוא לשמוע נקודת תמצית אור השפע ותכלית כוונת הרב בהענין הזה,

שזהו ע"י הצמצום דוקא, שמצמצם ומכווץ כח השגתו. דהנה, בהשגה חיצוני הנ"ל, אין צריך לכווץ כח ההשגה שלו, כ"א הוא בהתרחבו, לקבל חיצוני הענין לבד כו', משא"כ באופן ההשגה פנימי הנ"ל, בהכרח שיצמצם ויכווץ כל כח השגתו, שתהי בלי התפשטו' רוחב ההשגה כלל וכלל, אדרבה, הוא בתכלית המיצר והצמצום, שנשאר רק עצם נקודת כלי ההשגה שלו לשמוע ולקבל עצם כוונת הרב כו'. וע"כ גם המשפיע משפיע לו העומק ופנימי הענין שבהשכל, וכאשר המקבל שואל אותו בהענין, שכ"ז הוא בפנימי הענין, אינו משיב לו מה שנופל לו בהשקפה ראשונה במושכל ראשון, כ"א משתדל לגלות ולהביא מהעומק וההעלם דמקור השכל כו', וזה בא בהמשפיע ג"כ בבחי מיצר, דכל עומק בא בבחי מיצר דוקא. . וזהו בחי יחוד פנימי דמשפיע ומקבל, שבא במיצר, בבחי נקודה דוקא, הן במשפיע והן במקבל כו', ומהמיצר בא אח"כ לידי מרחב ביותר, דע"י תפיסת תמצית נקודת הענין, יוכל להיות אח"כ התרחבו' הענין ביותר ובעומק הענין ביותר, והיינו שגם העומק בא לידי מרחב בהתרחבו' גדולה בהשגה".

ופקצ"ט "ויובן זה יותר עד"מ התלמיד היושב לפני רבו, דנעשה כנקודה א' לקבל, דלפ"ע הכח שמצמצם כל עצמי שלו בבחי כיווץ בתכלית, בלתי יכול להיות ממנו בחי התפשטות כלל, דאידי דטריד למבלע לא פליט כלל וכלל, מזה עצמו בא כח התפשטותו למטה אח"כ, להיות מקור נובע להשפיע ולהוליד השכלות חדשות כו', דכאשר שומע ומקבל בלי צמצום וכיווץ בעצמו, ה"ה מקבל את השכל, אבל לא יוכל להתפשט בו ביותר כו', כ"א ע"י צמצום וכיווץ כל עצמותו, ה"ה מקבל את עצם השכלי (ועמשנת"ל פקל"ט), ועי"ז נעשה כמקור נובע בהענין להשכיל ולהתפשט בו ביותר כו"י עיי"ש בארוכה (ושם, שע"י הביטול מקבל עצם השכל, ע"ש).

20) ברכות מ, א "ואמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא, בוא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם, מדת בשר ודם כלי ריקן מחזיק, מלא אינו מחזיק,

אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, מלא מחזיק, ריקן אינו מחזיק, שנאמר ויאמר אם שמוע תשמע, אם שמוע, תשמע, ואם לאו, לא תשמע, דבר אחר אם שמוע, בישן, תשמע, בחדש. ואם יפנה לבבך, שוב לא תשמע".

וראה ד"ה היושבת בגנים ה'שי"ת פ"ו
"והנה ההפרש ביניהם בתמונתם הוא דאז ד' הרי יש לו יו"ד מאחוריו, דאז יו"ד מורה על הביטול ואזעירת גרמה והיינו מלכות דאצילות דלית לה מגרמה כלום, והוא לפי שהיא בתכלית הביטול והשפלות. וזהו דמלכות דאצילות נעשי' נקודה תחת היסוד, והיינו ביטול והנחת עצמותה לגבי שארי ספירות, אשר בזה הרי היא נעשית בחינת כלי לקבלה. וכמאמר כלי ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק, וכמו המקבל הנה בכדי שיהי' כלי לקבלה ה"ז דוקא כאשר הוא בתכלית הביטול והשפלות, דאז הוא כלי לקבל אמיתת השפעת הרב, וא"ז מספיק עדיין מה שהתלמיד אינו בבחינת יש ומציאות, כ"א דוקא כאשר יהי' בבחינת ביטול והעדר המציאות, וכל מה שמצמצם א"ע יותר בהביטול שלו, הנה יותר ויותר תהי' הקבלה . . . (וכמו התלמיד אשר בעת השפעת הרב ה"ה חושב ומהרהר בהשגת הענין, ובאמת צריך בעת מעשה רק לקבל דברי הרב ואח"כ יתבונן בדבר השגת הענין) וחושב בהשגת הענין כפי חיוב שכלו, והיינו שאינו בבחינת ביטול במציאות לגמרי, והמקבל האמיתי ה"ה בטל בתכלית, וזהו כל ענין הקדושה שיהי' בבחינת ביטול בתכלית, ובזה הוא כל ענין העבודה, וזהו הביטול דבחינת מלכות" עיי"ש (וש"נ).

(21 כלים פ"ג "חבית שנקבה ועשאה בזפת, ונשברה, אם יש במקום הזפת מחזיק רביעית, טמאה, מפני שלא בטל שם כלי מעליה. חרס שנקב ועשאו בזפת, אף על פי מחזיק רביעית, טהור, מפני שבטל שם כלי מעליו . . . קומקום שנקב ועשאו בזפת, רבי יוסי מטהר, שאינו יכול לקבל את החמין כצונן" עיי"ש.

(22 ע"ז ה, ב "אף משה רבינו לא רמזה להן לישראל אלא לאחר ארבעים שנה שנאמר

(דברים כט, ד) ואולך אתכם במדבר ארבעים שנה וכתוב (דברים כט, ג) ולא נתן ה' לכם לב וגו' אמר רבה ש"מ לא קאי איניש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנין".

(23 רק לאחרי "ארבעין שנין" - ע"ז שם.

(24 ראה בארוכה ד"ה וידעת תרנ"ז [אינו נעתק מפני האריכות]. ובכ"מ.

(25 שבת ופסחים שם.

(26 בתניא פ"ז - "רבא" וז"ל שם: "וכן האומר מילתא דבדיחותא לפקח דעתו ולשמח לבו לה' ולתורתו ועבודתו שצריכים להיות בשמחה וכמו שעשה רבא לתלמידיו שאמר לפניהם מילתא דבדיחותא תחלה ובדחי רבנן".

והוא ע"פ גירסת היל"ש מ"ב רמז רכו
"איני והא אמר רב גידל אמר רב כל תלמיד שיושב לפני רבו ואין שפתיו נוטפות מר תכוונה שנאמר שפתותיו שושנים נוטפות מר עובר אל תקרי מור עובר אלא מר עובר אל תקרי שושנים אלא שושנים. לא קשיא הא ברבה הא בתלמידא. ואי בעית אימא הא והא ברבה, ולא קשיא הא מקמי דפתח הא לבתר דפתח. כי הא דרבא מקמי דפתח בשמעתא אמר להו לרבנן מילתא דבדיחותא כי היכי דליפתח ליביהו, לבסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא".

ר"ח פסחים שם "ללמדך שאין השכינה שורה לא מתוך עצבות וכו' עד אלא מתוך שמחה שנא' ועתה קחו לי מנגן וכו' וכן להלכה וכן לחלום טוב ואסיקנא כי הא דרבא מקמי דלפתח בשמעתא הוה אמר מילתא דבדיחותא קמי רבנן לבדוחי לביהו והדר הוה יתיב באימתא ופתח בשמעתא וכל שכן תלמיד דלא ליתב אלא באימתא"

(וראה דק"ס שבת " [דרבא] מקמי דפתח להו לרבנן [בשמעתא] אמר [להו מילין] דבדיחותא [ולבסוף] כו' [והדר] בשמעתא"

ופסחים שם " [דרבא]).

נת' בשיחת יוד שבט תשכ"ד "ובהקדם התמיהה בדברי אדמו"ר הזקן בתניא "כמו שעשה רבא לתלמידיו שאמר לפניו מילתא דבדיחותא תחלה ובדחי רבנן" – בה בשעה שהגירסא שלפנינו בש"ס ועין יעקב היא "כי הא דרבה כו", רבה ולא רבא? לאחר החיפוש מצאתי אמנם שבילקוט שמעוני למלכים הגירסא היא רבא, וכן בפירוש הר"ח בפסחים הגירסא היא רבא, אבל, אין זה מתרץ את הקושיא על רבינו הזקן: למה מביא גירסא בלתי רגילה (י"א פארוואַרפענע גירסא), בה בשעה שהגירסא הרגילה היא "רבה"? וכיון שברוב הספרים הגירסא היא "רבה" – למה כתב רבינו הזקן לפי הגירסא "רבא"? . . . וזהו החידוש וההוראה בסיפור הגמרא לפי גירסת הר"ח (ועד"ז במדרש יל"ש) "כי הא דרבא מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן" – שגם כאשר מתכוונים ללמוד תורה (לא "למיגרס", "מגרמיתו גרמי", אלא) באופן ד"אכלו בישראל [שמינא] בי רבא", לימוד שמביא לידי שמחה, יש ללמוד מרבא בעצמו, ש"מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן", ורק אח"כ היי הלימוד באופן ד"אכלו בישראל [שמינא] בי רבא". ולכן יש צורך בשני הסיפורים (לפי ב' הגירסאות), כיון שבכל סיפור ניתוסף הלכה נוספת בעיקר ההלכה שלימוד התורה צריך להיות מתוך שמחה. ועפ"ז יתבאר הטעם שבש"ס ישנן ב' הגירסאות (בנוגע לרבה ובנוגע לרבא), ואילו רבינו הזקן בתניא מביא רק הגירסא (שאינה רגילה) בנוגע לרבא" עיי"ש בארוכה הביאור.

(27 פרש"י שבת שם ד"ה ובדחי "נפתח לבם מחמת השמחה".

(28 עייג"כ ד"ה לכה דודי תרפ"ט פ"ב "וביאור הענין הוא, דהנה ארז"ל (פסחים דקיי"ז ע"א) רבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ובדחו רבנן ולבסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא, דהמשפיע צריך לפתוח להו לרבנן והיינו לעשות את המקבל ראוי לקבל דבר ההשפעה ע"י פתיחת הכלים והחושים שלו וצריך לפתוח בשמעתתא שיהיה דבר ההשפעה לפי ערך

המקבל, ולזאת הנה מיקמי דפתח להו לרבנן לעשותם לכלי קבלה אמר מילתא דבדיחותא, ומילתא דבדיחותא הוא שיחת חולין, ועם היות דשיחות חולין של ת"ח צריכים לימוד, לפי שיש בהם חכמה רבה ושכלים עמוקים, ומ"מ הוא בחי' חיצוני. . . וידוע דכללות ענין הבדיחותא שלפני הלימוד הוא להעלות ולהגביה את התלמידים שיהיו בערך לקבל את ההשפעה שישפיע להם המשפיע. דרב ותלמיד אינם בערך זה לזה, והתלמיד צ"ל בביטול לפני רבו וכמאמר כל ת"ח היושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מור כו' שהוא בתכלית הביטול, ולזאת הנה הבדיחותא הוא נותן כח בהתלמיד שיוכל לקבל דברי רבו, ובדרך כלל הוא פועל פתיחת הלב והמוח של התלמיד שיהי' כלי לקבלה, והגם דזהו ענין חיצוני הנה חיצוני זו זהו הקדמה אל הפנימי, דעל ידי קירוב זה של הרב לומר להם מלתא דבדיחותא דעיי"ז דוקא יוכלו לקבל ההשפעה פנימי' דפתח בשמעתתא.

ועל דרך משל בן יניק וקטן כשאביו רוצה להשתעשע עמו פנים אל פנים, והרי התינוק הוא קטן, צריך האב להשפיל את ידיו שהם גבוהים ונעלים מראש התינוק עד למטה מתחת התינוק ולהגביהו עד ראשו של אב ואז ידבר וישתעשע עמו פנים בפנים, והרי ההמשכה של חסד האב בהשפלת ידיו הוא חיצוניות שהוא רק להגביה את התינוק, וכן התינוק אינו מקבל שום דבר בהגבהה זו, כי הלא לא יש בזה שום השפעה, דהשפעה והשעשועים עם בנו הוא רק אח"כ כאשר כבר הגביהו, ורק שא"א להיות ההשפעה בקירוב ובפנימי' שלא יהי' תחלה קירוב ועליית המקבל, שהוא הקירוב החיצוני שהוא בשביל ההשפעה פנימית" עיי"ש (סה"מ קונטרסים ח"א כ, ב).

(29 להעיר ג"כ מהמשך תער"ב ח"ב ע' תתפו "ויובן זה עד"מ תלמיד היושב לפני רבו, ששומע ומאזין השכל הנשפע לו, הנה אז שכלו בטל ונכלל בתכלית בשכל הרב (ענין ההתכללות בשכל הרב הוא הנתינה והמסירה, די איבער גיגעבינקייט אין גאנצן אל שכל הרב), ואין שכלו באותו שעה בבחי' יש ודבר בפ"ע. דכמו בגשמי, בכלים

סנהדרין קז, ב "תנו רבנן לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת לא כאלישע שדחפו לגחזי בשתי ידים, ולא כרבי יהושע בן פרחיה שדחפו לישי"ו בשתי ידים. . תניא א"ר שמעון בן אלעזר יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת".

הובא להלכה - הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סי"ז "אין מלמדין תורה לתלמיד שאינו הגון אלא מחזירים אותו למוטב תחלה ואח"כ מכניסים אותו לבית המדרש ומלמדים אותו ואם אי אפשר להחזירו למוטב תחלה והוא דוחק ליכנס ללמדו תהא שמאל דוחה וימין מקרבת ולא כיהושע בן פרחיה שדחה לפלוני בשתי ידים".

(31) וכ"ה סדרם בכתוב - שה"ש ב, ו "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני".

יל"ש עה"פ "שמאלו תחת לראשי בעולם הזה, וימינו תחבקני בעולם הבא נשבע ה' בימינו. סמכוני באשישות בשתי אשות באשו של אברהם אבינו ובאשו של חנניה מישאל ועזריה" עיי"ש.

(32) ראה עיון יעקב לע"י סוטה שם "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת תולה הדחיה בשמאל כלומר הנה מלבד שלא יהא הדחיה בשתי ידים אלא שתהא הדחיה ביד שמאל שהיא יד כהה והקירוב ביד כח וגם לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו כלומר שירחוק מדת כסילות שבו ויקרב מדות החכמה שבו וזה וימין מקרבו אם עוסק בתורה לשמה או התורה לו סם חיים ומשמרו מיצה"ר אף שאוכל מה רוצה כדאי בקידושין דף ל' וע"ש בחדושינו בזה".

(33) שו"ע אדה"ז או"ח סי' ב' סעיף ד' "לעולם יקדים אדם ימינו על שמאלו בכל דבר לפי שהימין היא חשובה בכל התורה כולה לענין עבודה ובהן יד ובהן רגל במלואים ובמצורע וכן בחליצה לכך יש לאדם גם כן לחלוק כבוד לימינו לעולם" עיי"ש.

מקבלים, ידוע שכלי ריקן מחזיק וכלי מלא אינו מחזיק, וכל מה שיהי הכלי יותר ריקן, יהי ביכולתה לקבל יותר כו', כך הנה התלמיד שצריך לקבל השכל מרבו המשפיע לו, א"א לו לקבל בתוכו ההשפעה של הרב אם הוא מלא על כל גדותיו, דהיינו שהוא בבחי' יש ודבר בפ"ע, שהוא ג"כ בעל שכל בעיני עצמו, ואינו בטל ואינו מסור לשכל הרב, או שמשתמש בשכלו בעת ההשפעה בהבנת והשגת הדבר, דהיינו שהוא בבחי' משפיע לעצמו כו' . . ולכן אנו רואין, שבעת ששומע ההשכלה מהרב, הנה גם התשוקה שמשתוקק ובוער כאש לשמוע את השכל, ג"ז מבלבל אותו ומונע אותו מקבלת השכל. ואף שתשוקה זו היא השתוקקות אל שכל המשפיע, עכ"ז, התשוקה היא התפשטות מהותו, שרוצה ומשתוקק, ואינו בבחי' הביטול והתכללות מכל וכל, וע"כ א"א לו לקבל היטב השפעת השכל, כי אינו כלי ריקן אמיתי, אחרי שיש לו תשוקה, שהוא בחי' התפשטות והרגשת מהותו. והגם שהמקבל צ"ל לו תשוקה אל ההשפעה, דבלא זה הרי אינו רוצה בההשפעה, ואינו בבחי' מקבל" עיי"ש בארוכה. **דגם התשוקה לשמוע את שכל הרב מבלבלת מקבלת השכל (כי צ"ל כלי ריקן לגמרי, ביטול מכל וכל).**

(30) סוטה מז, א "תנו רבנן לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת לא כאלישע שדחפו לגחזי בשתי ידיו ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו לאחד מתלמידיו בשתי ידיו, אלישע מאי היא דכתיב (מלכים ב ה, כג) ויאמר נעמן הואל קח ככרים וכתוב ויאמר אליו לא לבי הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות. . יומא חד הוה קרי קרית שמע אתא לקמיה הוה בדעתיה לקבוליה אחוי ליה בידיה סבר מדחא דחי ליה אזל זקף לבינתא פלחא אמר ליה חזור בך א"ל כך מקובלני ממך כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה דאמר מר [ישי"ו] כישף והסית והדיח והחטיא את ישראל, תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרב" עיי"ש.

35) סנהדרין פ' חלק ד"ה והכת החמשית
"שים בדעתך כי נער קטן הביאוהו אצל
המלמד ללמדו תורה וזהו הטוב הגדול לו
לענין מה ששיג מן השלמות אלא שהוא
למעוט שניו וחולשת שכלו אינו מבין מעלת
אותו הטוב ולא מה שיגיעהו בשבילו מן
השלמות ולפיכך בהכרח יצטרך המלמד
שהוא יותר שלם ממנו שיזרז אותו על
הלמוד בדברים שהם אהובים אצלו
לקטנות שניו ויאמר לו קרא ואתן לך
אגוזים או תאנים ואתן לך מעט דבש ובוזה
הוא קורא ומשתדל לא לעצם הקריאה לפי
שאינו יודע מעלתה אלא כדי שיתנו לו אותו
המאכל ואכילת אותו המגדים אצלו יקר
בעיניו מן הקריאה וטוב הרבה בלא ספק
ולפיכך חושב הלימוד עמל ויגיעה והוא עמל
בו כדי שיגיע לו באותו עמל התכלית האהוב
אצלו והוא אגוז אחד או חתיכה דבש"
עיי"ש.

36) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 359 "וואס
דאס איז אויך וואס מען האט גערעדט, אז
פריער דארף זיין דער ימין מקרבת און
דערנאך דער שמאל דוחה - אעפ"י אז לשון
הגמרא איז "שמאל דוחה וימין מקרבת" -
ווייל די גמרא רעדט ווי דער סדר איז בעשי
בפועל. באם זולת המקבל און בפועל איז די
התחלה דער "שמאל דוחה". די סיבה
ומקור אבער פון דעם "שמאל דוחה" איז
דער "ימין מקרבת". איז אין סדר מדות
המשפיע ונותן, די התחלה דער ימין
מקרבת".

37) ועד"ז במאמר "יצר תינוק ואשה כו".
ועיין רמב"ם הל' תשובה (פ"י ה"א "אל
יאמר אדם הריני עושה מצות התורה ועוסק
בחכמתה כדי שאקבל כל הברכות הכתובות
בה או כדי שאזכה לחיי העולם הבא,
ואפרש מן העברות שהזהירה תורה מהן
כדי שאנצל מן הקללות הכתובות בתורה או
כדי שלא אכרת מחיי העולם הבא. אין ראוי
לעבד את ה' על הדרך הזה, שהעובד על דרך
זה הוא עובד מיראה ואינה מעלת הנביאים
ולא מעלת החכמים. ואין עובדים ה' על דרך
זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים
שמחנכין אותן לעבד מיראה עד שתרבה
דעתן ויעבדו מאהבה".

34) כי במאמר הנ"ל אפשר לתרץ, דזה
שהקדים "שמאל דוחה" ל"ימין מקרבת"
הוא (לא מפני שכן צ"ל הסדר בכלל, כ"א)
מפני שקאי שם באלישע וגחזי, לאחרי
שגחזי כבר הי' תלמיד אלישע (ועד כ"כ
ששלח אותו עם משענתו להחיות בן
השונמית (מ"ב ד, כט ואילך "ויאמר
לגחזי חגר מתניך וקח משענתי בידך ולך
כיתמצא איש לא תברכנו וכיירכך איש
לא תעננו ושמתי משענתי עלי פני הנער:
ותאמר אם הנער חיה' וחינפושך אס'אעזבך
ויקם וילך אחריה: וגחזי עבר לפניו וישם
את המשענת עלי פני הנער ואין קול ואין
קשב וישב לקראתו ויגדלו לאמר לא הקיץ
הנער: ויבא אלישע הביתה והנה הנער מת
משכב עלי מטתו" עיי"ש)) - וא"כ כבר הי'
ה"ימין מקרבת" לפניו*.

[ועפ"ז י"ל דב' הדגשות ישנו במאמר
הנ"ל: א) שדחיי צ"ל רק בשמאל וקירוב
בימין, כנ"ל בפנים. ב) גם אם כבר קיים
"ימין מקרבת" ולא הועיל ככל הדרוש ולכן
צ"ל הנהגה ד"שמאל דוחה" - הנה לאחרי
ה"שמאל דוחה" צ"ל עוה"פ "ימין
מקרבת"].

אבל [נוסף ע"ז, שמסתימת הלשון "לעולם
תהא שמאל דוחה וימין מקרבת" משמע,
ש"לעולם" כן צ"ל סדרם

(ובפרט, שבזהר (ח"ג קעז, ב "אבל כהנא,
כל מלוי ברזא ובחשאי, ולאן באתגלייא
(סימנא דכלא שמאל תהא דוחה, וימין
מקרבת). בגין דאיהו ימינא (מקרבת), כד
דינין שריין בעלמא מסטרא דשמאלא,
ימינא יהא מקרבת, ובמה. בקטרת, דאיהו
בחשאי, ברזא דקיק, ופנימאה מכלא")
הובא מאמר זה סתם ("שמאל תהא דוחה
וימין מקרבת" - לא בשייכות לסיפור
דאלישע))

- הרי'] ב"יצר תינוק כו" עכצ"ל כפנים.

(* ועד"ז בסיפור דר' יהושע עם כו'
(שנשמט ע"י הצענזער בש"ס שם), עיי"ש
הסיפור עם האכסניא.

רוח שפלים מאין ליש מאציי לבריאה, ועד"ז מהמאציל לאציי כידוע. וזהו שאמרו כברייתו של עולם ברישא חשוכא, והוא הצמצום הנ"ל, ואח"כ נהורא מטעם הנ"ל עיי"ש.

ובכ"מ - אבל זהו בנוגע לסדר הבריאה בפועל, אבל סיבת הבריאה היא מפני "כי חפץ חסד הוא" (ימין מקרבת). וראה ס' הערכים חב"ד כרך ב' ע' אוריביחס לחושך סעיף ב'ה [אינו נעתק מפני האריכות], וש"נ.

39) להעיר דבמ"ת "וינועו" - "באימה וביראה וברתת ובזיע" (יתרו כ, טו "וכל העם ראים אתהקולת ואתהלפידם ואת קול השפר ואתההר עשן וירא העם וינעו ויעמדו מרחק".

ברכות כב, א "דתניא והודעתם לבניך ולבני בניך, וכתוב בתריה יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב, מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע"

ובפרש"י שם ד"ה מה להלן באימה: דכתיב וירא העם וינעו וגו'.

40) משפטים כד, ז "ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשרדבר ה' נעשה ונשמע"

(ושם, ג "ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כלהמשפטים ויען כלהעם קול אחד ויאמרו כלהדברים אשרדבר ה' נעשה"

(ויתרו יט, כ [צ"ל: ח] "ויענו כלהעם יחדו ויאמרו כל אשרדבר ה' נעשה וישב משה אתדברי העם אלה"': **נעשה**).

41) שבח פח, סע"א ואילך "אמר רבי אלעזר, בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן, מי גלה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו דכתיב ברכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו ברישא עשי, והדר לשמע.

ועיי"ש ה"ה "כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר או כדי שלא תגיע עליו פרענות הרי זה עוסק שלא לשמה. וכל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר אלא מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה הרי זה עוסק בה לשמה. ואמרו חכמים לעולם יעסק אדם בתורה ואפלו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. לפיכך כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ אין מלמדין אותן אלא לעבד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתרה מגלים להם רז זה מעט מעט ומרגילין אותן לענין זה בנחת עד ששיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה", **שהעובד כדי לקבל שכר כו' נק' "עובד מיראה", ו"על דרך זה" עובדים "עמי הארץ והנשים והקטנים שמחנכין אותו לעבוד מיראה ("שמאל") עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה ("ימין")**.

38) להעיר ד"ברייתו של עולם" היא בסדר ד"ברישא חשוכא והדר נהורא", בתחילה "צמצום" ("שמאל") ואח"כ "אור" ("ימין")

- שבת עז, ב "רבי זירא אשכח לרב יהודה דהוה קאי אפיתחא דבי חמוה, וחזייה דהוה בדיחא דעתיה, ואי בעי מיניה כל חללי עלמא הוה אמר ליה. אמר ליה, מאי טעמא עיזי מסגן ברישא והדר אימרי, אמר ליה כברייתו של עולם, דברישא חשוכא והדר נהורא".

סידור רעט, סע"ב "והנה ידוע גם בדברי רז"ל שיש מדת יום ומדת לילה, כמ"ש במס' ברכות, ובכלל הוא מה שאמרו בכמה מקומות כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא, כמ"ש ויהי ערב ויהי בקר כו', שהערב היה תחלה ואח"כ הבוקר, והיינו מפני שהחושך קדם לאור בבריאה, ע"כ כתיב ויקרא לאור יום ולחושך קרא לילה כו' כידוע. וביאור הדברים ידוע דבחנית הצמצום הראשון שצמצם אור א"ס בעצמו ובכבודו להיות אורו נכלל בעצמות ההעלם, נק' חושך, לשון מניעת שפע והתגלות, כמו ולא חשכת את בנך כו', בכדי שאח"כ יוכל להיות בחי גילוי אור ושפע מאתו, להחיות

- אבל הרי פסקינן כוותי' בהא דזבחים (כב, א "דהא תניא רשב"ג אומר כל שתחילת ברייתו מן המים מטבילין בו ואמר רב יצחק בר אבדימי מטבילין בעינו של דג" עיי"ש).

וכבר שקו"ט בזה בתויו"ט מקואות שם "רשב"ג אומר כל שהוא מבריית המים טהור. וכה"ג תנן נמי לענין נטילת ידים במ"ב פ"ב דמס' ידים. ופירשו הר"ב והרמב"ם דהיינו שאינו חוצץ אבל הר"ש פ"י שם דטהור ליטול בהן הידים. והביא ראיה מפ"ב דזבחים דף כב. דתניא רשב"ג אומר כל שתחלת ברייתו מן המים מטבילין בו ע"כ. ולפיכך נראה בעיני דגם הכא מפרש כן. וכך הראה מקום בכאן על פ"ב דזבחים. ולישנא דטהור שייך שפיר בהכשר מקוה. כדאשכחן בפירקין מתניתין ג המקואות טהורים. וה"נ ברפ"ד וב"ה מטהרין כו' ומודים בשוכח שהוא טהור. וכן עוד ברפ"ח. והא ל"ק אמאי לא מייתי התם ממתני'. דהואיל ובברי' מתניא בהדיא מטבילין בו. ניחא לגמרא למייתי מינה. וכה"ג איתא בכמה דוכתי. וקשיא לי דהרמב"ם פוסק דלא כרשב"ג הכא ובידים. והא דמטבילין פסק בפ"ח מהלי מקואות [הלכה י"א]. ולא העיר על זה הכ"מ אך בספרו ב"י בטו"ד [סי' ר"א] כתב אמתני' דהכא וז"ל כתב הרמב"ם דאין הלכה כרשב"ג. וכן פסק בפ"ח מה"מ [הלי' ו'] ואע"ג דאמרי' בפ"ב דזבחים דכל שתחלת ברייתו מן המים מטבילין בו ופסקה הוא ז"ל בפרק הנזכר. משמע דס"ל דלתי"ק דרשב"ג. אע"פ שכל שתחלת ברייתו מן המים מטבילין בו. מ"מ ממעט בנקב כשפופרת ופסק כמותו.

וכן נראה שפוסק הרא"ש דממעט שלא הביא אלא דברי ת"ק בלבד. ע"כ [וזה כנגד הסברא שיהיה כשר לטבול בו. ואפ"ה ימעט שלא יוכשרו המקואות] אבל לי נראה דאף במטבילין פוסק הרא"ש [דלא כרשב"ג]. וגם הטור לא הביא כלל. ועוד משמע דעת הטור כן בענין ידים. כמו שאכתוב במקומו בס"ד. ולפיכך נ"ל כפי' הר"ש דרשב"ג דהכא במתני' קאמר במלתיה דמטבילין בו. ומשמע דבהא נמי פליג ת"ק בהדיא. ות"ק

אמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב כתפוח בעצי היער וגוי' למה נמשלו ישראל לתפוח, לומר לך, מה תפוח זה פרוי קודם לעליו, אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע" עיי"ש בארוכה.

(41*) וראה לקו"ש ח"ה ע' 246 "וואס דעריבער האבן אידן א חיות און א געשמאק אויך אין די מצות פון "חוקים", כאטש אז דער קיום פון חוקים איז מצד קבלת עול וואס ענינו איז ביטול - איז ווי קען מען דאס האבן א לעבעדיקייט און געשמאק אין דעם - נאר ווייל אויך דער "אני נבראתי לשמש את קוני", וואס דריקט זיך אויס אין דעם ביטול פון קב"ע, איז ניט קיין ענין וואס איז מבטל די מציאות פון אידן. אדרבה, דאס איז זייער אמתע מציאות" עיי"ש בארוכה **(עוד) שמכיון שקב"ע היא מציאות האמיתית של ישראל לכן יש לו תענוג בעבודה זו.**

(42) משנה מקואות פ"ו, מ"ז " וכן כזית מן המת וכזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ. כל שיעמד כשפופרת הנוד, ממעטה. רבן שמעון בן גמליאל אומר, כל שהוא מברית המים, טהור".

אלא שאין הלכה כמותו - נת' בד"ה וראיתי אני, תרס"ב "וכידוע בענין נונא ימא כמו דגים שבים שנבלעים במקורם ואינם יכולים להיות נפרדים מן המים כו' וכמו"כ נבראים דעלמא דאתכסיא הוא שנכללין ובטלין באלקות כו' וכ"ז הוא מפני מח' שם מאיר גילוי אלקות כו' . דהנה נבראים דעלדאת"כ הגם שהם בטלים לאלקות מ"מ ה"ה בבחי' מציאת נבראים וכמו הדגים שבים שאם היות מהותם מים והמה מובלעים במי הים מ"מ ה"ה מציאת נבראים בפ"ע ואינן מים ממש וחוצצים לענין טבילה דאין הלכה כרשב"ג שסובר דכל שהוא מבריית המים כו', וכמו"כ יובן בנבראים דעלדאת"כ דאם היותם בטלים לאלקות מ"מ ה"ה נבראים נבדלים כו', ומבואר במ"א דהיינו מה שמרגישים את האור והחיות האלקי שבהם, וא"כ אינן בבחי' ביטול דאין ואפס זולתו כו" עיי"ש בארוכה.

כך אם אנו הולכים ומבטלים ממנה על אחת כמה וכמה".

44) אבות פ"ו מ"ב "אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. . ואומר והלחת מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלחת, אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, שנאמר וממתנה נחליאל ומנחליאל במות".

45) קידושין בסופה "ר"ש בן אלעזר אומר אם ראית מימיך תניא ר"ש בן אלעזר אומר מימי לא ראיתי צבי קייץ וארי סבל ושועל חנוני והם מתפרנסים שלא בצער והם לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני מה אלו שלא נבראו אלא לשמשני מתפרנסים שלא בצער ואני שנבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער אלא שהרעותי את מעשי וקיפחתי את פרנסתי שנאמר (ירמיהו ה, כה) עונותיכם הטו".

46) סוטה יא, ריש ע"ב "את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים ולמ"ד נמי התם בפה רך הכא ודאי בפריכה".

שמו"ר פ"א, יא "וימררו את חייהם בעבדה קשה וגו', בתחלה בחמר ובלבנים, ולבסוף ובכל עבדה בשדה, ולבסוף את כל עבדתם. מהו את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך, רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן, מלמד שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים, ומלאכת נשים לאנשים. אמר רבי אויא מודה רבי אלעזר שהוא בפריכה".

47) ולגירסת רש"י סוטה שם - נק' "עבודה קשה" וז"ל שם: "ה"ג בעבודה קשה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן שהיו מחליפין וכו': וזו היא קשה שלא היו רגילים בכך".

אשמועי רבותא דאפי' ממעט וכ"ש דאין טובלין בו ורשב"ג אשמעינן רבותא דטהור לטבול בו וכ"ש דאינו ממעט. ונמצא לפי זה אי איכא למפסק כרשב"ג בהא דמטבילין. שיש לפסוק כרשב"ג ג"כ לענין מיעוט שאינו ממעט. אע"פ שי"ל דרשב"ג ה"ק דמהדר לת"ק היכי אמרת דממעט והרי כל שתחלת ברייתו מן המים טהור ומטבילין בו. ובהא גם אתה מודה בכך. וא"כ למה יהא ממעט. מ"מ מאן מעייל לן בהך דוחקא. וכ"ש דהא דמטבילין בו רשב"ג קאמרה ולא שמענוהו מתנא אחר. וגם הסברא נותנת דהא בהא תליא. דמאן דמטהר לטבול. ס"ל דאינו ממעט. ומאן דס"ל דממעט. קסבר נמי דאין טובלין בו. ולכך נ"ל דכיון דיש לפסוק כרשב"ג בההיא דטובלין. מהטעם שכתבתי. דכמו כן יש לפסוק כמותו שאינו ממעט ואפי' את"ל דת"ק אע"ג דמודה בטובלין פליג בממעט. אפי"ה נ"ל שיש לפסוק כרשב"ג ג"כ בענין המיעוט" עיי"ש בארוכה.

והאריך בזה בס' גולות עליות שם [אינו נעתק מפני האריכות]. **חיבור לטהרה הל' מקואות כלל ב' בסופו (לפענ"ד בשנויא דחיקא)** [אינו נעתק מפני האריכות], **ועוד, ואכ"מ.**

43) ברכות סא, ב "תנו רבנן, פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה. בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה. אמר לו, עקיבא אי אתה מתירא מפני מלכות, אמר לו אמשול לך משל, למה הדבר דומה לשועל שהיה מהלך על גב הנהר, וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום. אמר להם מפני מה אתם בורחים, אמרו לו מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם. אמר להם רצונכם שתעלו ליבשה, ונדור אני ואתם, כשם שדרו אבותי עם אבותיכם, אמרו לו אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות לא פקח אתה, אלא טפש אתה, ומה במקום חיותנו, אנו מתיראין, במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה. אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה, שכתוב בה כי הוא חייך וארך ימך,

48) כמשנ"ת בכ"מ ע"פ דרז"ל (הובא לעיל הערה 7) שבמ"ת נעשה ביטול ה"גזירה" דעליונים לא ירדו לתחתונים כו'.

49) לקו"ת צו ד"ה ששת ימים (הא') פ"ג [יג, ג ואילך] "וע"פ הקדמה הנ"ל יובן ג"כ בענין מצות אכילת מצה בחג הפסח דמבואר בזהר ויצא קנ"ז ב' דכמו שבהשכלת גשמיות אין התינוק יודע ומשכיל כלום עד שטועם לחם וכמבואר הטעם למעלה. כך בצאת ישראל ממצרים לא ידעו להשכיל גדולת ה' עד שאכלו מצה שהיא בחי' לחם היוצא מן הארץ העליונה. כך נמשך מאכילת מצה בפסח חיות לדעת הנפש האלקית. והענין כי החמץ הוא בחי' הגבהה והתנשאות שתופח ועולה ומגביה א"ע, משא"כ מצה שאין בה שום הגבהה, וכמ"כ בעבודת ה' חמץ הוא בחי' התנשאות וגסות הקליפה משא"כ מצה בחינת שפלות והכנעה בבחי' בטל רצונך. אמנם נצטוו תחלה באכילת מצד קודם חצות כמ"ש בערב תאכלו מצת שהוא בחי' ביטול רצון והכנעה ושפלות הנמשך מבחי' יראה תתאה שזה הוא ההכנה והכלי לבחי' הגילוי ויראה עילאה" עיי"ש בארוכה. ובכ"מ.

50) פרש"י בא יב, יא "וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא לה" ד"ה פסח הוא לה': הקרבן קרוי פסח על שם הדלוג והפסיחה, שהקב"ה היה מדלג בתי ישראל מבין בתי מצרים וקופץ ממצרי למצרי וישראל אמצעי נמלט; ואתם עשו כל עבודותיו לשם שמים, דרך דלוג וקפיצה, זכר לשמו שקרוי פסח; וגם פשק"א לשון פסיעה.

שם, יג "והיה הדם לכם לאת על הבתים אשר אתם שם וראיתי אתהדם ופסחתי עלכם ולאיהיה בכם נגף למשחית בהכתי בארץ מצרים" ד"ה ופסחתי: וחמלתי, ודומה לו פסח והמליט (ישעיהו ל"א). ואני אומר, כל פסיחה לשון דלוג וקפיצה. ופסחתי, מדלג היה מבתי ישראל לבתי מצריים, שהיו שרויים זה בתוך זה, וכן פוסחים על שתי הסעפים (מלכים א י"ח),

וכן כל הפסחים, הולכים כקופצים, וכן פסח והמליט מדלגו וממלטו מבין המומתים.

כדעת ר' יאשי' במכילתא שם וז"ל שם: "ופסחתי עליכם. ר' יאשיה אומר, אל תקרי ופסחתי אלא ופסעתי. שהקב"ה מדלג על בתי בני ישראל במצרים, שנאמר קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים (שיר השירים ב), ואומר הנה זה עומד אחר כתלנו וגו'".

51) ראה פרש"י שם (יא): ואתם עשו כל עבודותיו. . . דרך דילוג וקפיצה.

ראה מכתב כללי לחגה"פ תשל"ו (נדפס - בהגש"פ (קה"ת, תשמ"ז) ע' תרסח "דער טייטש פון דעם ווארט "פסח" איז, ווי עס ווערט געזאגט אין תורה: ופסח הוי" - דער אויבערשטער וועט אריבערשפרינגען, און ווי דאס ווערט נאך דייטלעכער ערקלערט אין רש"י: פסח על שם הדילוג. . . ואתם עשו כל עבודותיו. . . דרך דילוג וקפיצה - "פסח" אויפן נאמען פון דעם אריבערשפרינגען. . . און איר זאלט טאן אלע זיינע עבודות (פון קרבן פסח) אין אן אופן פון אריבערשפרינגען און שפרינגען. פארוואס איז יציאת מצרים פארבונדן דוקא מיט שפרינגען און איבערשפרינגען? אייגע פון די ערקלערונגען איז: יציאת מצרים קומט נאך גלות מצרים - אלס אויסלייזונג און ארויסגיין פון מצרים" עיי"ש בארוכה). ובארוכה - שיחות ומאמרים דחודש ניסן תשל"ו.

52) ראה לקמן ע' 148 "פי' החודש ווערט אנגערופן על שם דעם פסוק "החודש הזה לכם ראש חדשים גו'" - חודש ניסן, וואס ענינו איז חודש הגאולה ווי עס קומט אינגאנצן מלמעלה כדרז"ל אז אויף דעם גייט קול דודי הנה זה בא (און נאכמער ער איז בא אין אן אופן פון) מדלג (דילג על הקץ) (באתערותא דלעילא); וואס דערפאר ווערט די גאנצע פרשה אנגערופן פי' החודש, הגם אז נאר איין פסוק (אין אנהויב) פון דער קריאה רעדט וועגן "החודש", און די איבעריקע פסוקים ריידן וועגן די דינים פון קרבן פסח וכו' - ווייל היא הנותנת: קרבן פסח איז על שם "ופסח ה' גו'", וואס ווייזט

אויף דער גאולה וואט קומט בדילוג - אינגאנצן מלמעלה - "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם" - און דאס איז דער תוכן פון "החודש", חודש ניסן, וואס איז דער "חודש הגאולה" עיי"ש בארוכה וש"נ.

וגם מטעם זה הוצרך להיות ענין ה"דילוג" אצל בניי עוד בהיותם במצרים (כנ"ל בהערה הקודמת), כי

נוסף לזה, שמכיון שיצי"מ היא הכנה למ"ת, לכן תיכף ביצי"מ צ"ל ההכנה (לא רק ד"מצה" ו"חירות", כ"א) גם להדילוג דמ"ת [בסגנון אחר: תיכף בתחילת החינוך על המחונך להתחיל להכין את עצמו לשלימות חינוכו, שהוא "דילוג" בערך מצבו בהווה] -

מכיון שביצי"מ גופא הי' ה"דילוג" מלמעלה, הוצרך להיות דוגמתו אצל בניי "זכר לשמו שקרוי פסח" (לשון רש"י ה"ל).

53) תניא רפמ"א "ברם צריך להיות לזכרון תמיד ראשית העבודה ועיקרה ושרשה. והוא כי אף שהיראה היא שרש לסור מרע והאהבה לועשה טוב. אעפ"כ לא די לעורר האהבה לבדה לועשה טוב ולפחות צריך לעורר תחלה היראה הטבעית המסותרת בלב כל ישראל שלא למרוד בממ"ה הקב"ה" עיי"ש.

54) תניא פי"ז "כי באמת אי אפשר לרשעים להתחיל לעבוד ה' בלי שיעשו תשובה על העבר תחלה לשבר הקליפו' שהם מסך מבדיל ומחיצה של ברזל המפסקת בינם לאביהם שבשמים עיי' שבירת לבו ומרירת נפשו על חטאיו כמ"ש בזהר על פסוק זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר וגו' שע"י לב נשבר נשברה רוח הטומאה דס"א" עיי"ש.

55) תניא ספ"ד "והנה בכל פרטי מיני שמחות הנפש הנ"ל אין מהן מניעה להיות נבזה בעיניו נמאס ולב נשבר ורוח נמוכה בשעת השמחה ממש מאחר כי היותו נבזה

בעיניו וכו' הוא מצד הגוף ונפש הבהמית והיותו בשמחה הוא מצד נפש האלהית וניצוץ אלהות המלוּבש בה להחיותה כנ"ל [בפי' ל"א] וכה"ג איתא בזהר בכיה תקיעא בלבאי מסטרא דא וחודה תקיעא בלבאי מסטרא דא".

56) תניא פל"א (לט, ב) "אך באמת אין לב נשבר ומרירות הנפש על ריחוקה מאור פני ה' והתלבשותה בס"א נקראים בשם עצבות כלל בלשון הקודש כי עצבות היא שלבו מטומטם כאבן ואין חיות בלבו אבל מרירות ולב נשבר אדרבה הרי יש חיות בלבו להתפעל ולהתמרמר רק שהיא חיות מבחי' גבורות קדושות והשמחה מבחי' חסדים כי הלב כלול משתיהן" עיי"ש.

57) ולהעיר משו"ע אדה"ז הל' שמירת גוף ונפש ובל תשחית סעיף טו "במה דברים אמורים כשעושה דרך השחתה וקלקול אבל על מנת לתקן מותר לקלקל אם אי אפשר לתקן אלא על ידי קלקול זה כגון אילן מאכל שמכחיש את הקרקע ומזיק לאילנות אחרים הטובים ממנו וכן אם צריך למקומו לבנות שם או שמאפיל על החלון מותר לקצצו וכן אם דמיו יקרים לבנין יותר מלמאכל וכן כל כיוצא באלו בקלקולי שאר דברים".

58) להעיר שמציאותו של עבד הוא מציאות האדון שלכן מה שקנה עבד קנה רבו מלכתחילה (רשב"א קידושין כג, ב "אין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה, יש מדקדק מכאן דאדון שנתן מתנה לעבדו קנה העבד ואין האדון אוכל פירות כאשה מדאמרינן בפרק חזקת (נ"א ב') הנותן מתנה לאשתו קנתה ואין הבעל אוכל פירות שהרי השווו כאן העבד והאשה, וזה אינו דבהדיא אמרינן בפרק השולח (מ"ב א') גבי הכותב נכסיו לשני עבדיו דאם אמר חצי חצי אף עצמו לא קנה כלומר דהוא אינו משוחרר וכיון שכן אינו יכול לשחרר את חברו שלא קנאו דאין לו יד לקבל מתנה מיד רבו, ועוד דהא אמרי' לעיל דמקבל גיטו מיד רבו משום דגיטו וידו באין כאחד דאלמא בעודו עבד אין לו יד ואפי' לקבל מיד רבו דאם איתא מה צריך לטעם זה

מציאת האשה לבעלה א"ר יוסי שלא תהא אשה מברחת זהובים משל בעלה ואומרת מציאה מצאתי הגע עצמך שנתן לה אחר מתנה קול יוצא למתנה ואין קול יוצא למציאה אלמא מתנה אינה כמציאה שהכל לבעל, וגרסינן נמי בירושלמי אף על גב דעבד ר"מ עבד כרבו וזכתה אשה זכה בעלה מודה שאין לבעל אלא אכילת פירות בלבד, ומה שפירש כאן רש"י ז"ל דאשה כעבד הואיל ובעלה זכאי במעשה ידיה ובמציאתה לא להשוות מתנה למציאה לגמרי פי' כן עיי"ש בארוכה).

אפי' תמצא לומר אין גיטו וידו באין כאחד מ"מ יד יש לו לקבל מתנה מיד רבו, ועוד דאמרי' בירושלמי פשיטא שהעבד מקבל מתנה מאחר לאחר, מרבו לעצמו לא, מאחר לעצמו מחלוקת ר"מ ורבנן, ודאמרינן הכא שאין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה לא להשוותן לגמרי בא, ותדע דהא כשתמצא לומר שאין קנין לעבד בלא רבו היינו שאין לו קנין כלל לא גוף ולא פירות והכל לרבו משא"כ באשה שאין לו בו אלא אכילת פירות בלבד וילקח בהן קרקע והבעל אוכל פירות וכדאמרינן בגמרא דבני מערבא פרק מציאת האשה מה טעם

נא לשלוח הערות או תיקונים ל: rabbimbrowd@gmail.com